

בין הרמבי"ם
לריה"ל

פרופסור חנה כשר

סיכום חלקי
לסמסטר ב'

אביגיל

סמסטר ב' - שיעור 1

רמב"ם - איש הלכה ומדע ≠ רמב"ן - משורר
אצל הרמב"ם יש יותר תפיסה נטראליסטית.

הרמב"ם

נולד בספרד, נדד למרוקו, למצרים - שם נפטר (1405)
כתב: יש מחלוקות לגבי דברים האם כתב או לא..

1. "מילות ההגיון" = יש שאומרים שכתב את זה בגיל 16.

2. "פירוש המשנה" = על 6 סדרי משנה:

א. מבוא לכל המשנה,

ב. 8 פרקים = הקדמה של הרמב"ם למסכת אבות. = עוסקים באתיקה.

ג. מבוא לפרק "חלק" (מסכת סנהדרין)

3. **משנה תורה** = נכתב בעברית, בניגוד לקודמים אשר נכתבו בערבית. למשנה תורה שם נוסף: "היד החזקה". משנה תורה זה גם שמו של ספר דברים. יש שאומרים שמשנה חיבר אותו בעצמו. הרמב"ם קרה לו כך - כיוון שטען שבגמרא מאוד אסוציאטיבית וקשה לקבוע משם הלכה. 14 הכרכים של משנה תורה של הרמב"ם - מסודרים, הלכה. אף לא ציין מקורות.

בין ההלכות - בספרים הראשונים הקדיש להלכות הקשורות ביסודי התורה וכד'.. נותן פרקים על פיזיקה ומטה-פיזיקה. = כלומר גם פילוסופיה.

4. ספר הפילוסופיה המובהק: **מורה נבוכים** = נכתב בערבית (הרמב"ם כתב בערבית כיוון שהעברית אז הייתה עברית של המשנה - היו חסרים מושגים. היה יותר קל לכתוב בערבית). תורגם לעברית..

עמ' 17 איגרת תימן.

אצל הריה"ל - גר לא יכול להיות נביא..

≠ אצל הרמב"ם - נביא שלא סותר את תורת משה, גם אם לא יהודי הוא נביא אמת. היחוס לא סותר.

אצל גר צדק - (שלפי הריה"ל אין לו את העניין האלוהי שעובר בתורשה)

עמ' 18 - 2 עניינים: 1. עניין הברחה. 2. האם צדק יכול להגיד "אלוהינו ואלוהי אבותינו?" עמ' 20 - המשך..

התפסיה של הרב"ם של אברהם אבינו היא כמו בפרוש "הנפש אשר עשה בחרן" = רש"י: 2 פרושים - 1. עבדים ושפחות. 2. הגרים. = אצל הרמב"ם כאילו יצר קהילה שלמה. כמו כן, אין הבדל בין תלמיד לבן. כלומר, הקהילה של אברהם מורכבת לא רק מילודה של צאצאים אלא גם צרוף של גרים.

דרך האמת = דרך הקב"ה = כלומר, אברהם חידש בכך שחזר לאלוהי האמת. אמונה באל אחד. דרך ה' = הדרך לנהוג.

"אב לזרעו ההולכים בדרכו ואב לתלמידיו" = הגר יכול לברך "אלוקינו ואלוקי אבותינו.."
במשנה יש שאלה אם גר מביא ביכורים וקורא או אינו קורא: "על הארץ אשר הבאת לאבותינו" = הרמב"ם הוסיף שההלכה היא בניגוד לדעת הרוב, הגר כן קורא.
הגר, מביחנה היסטורית - בעיה להגיד "שעשית לנו" לכן יכול להגיד במקום "שעשה לישראל" לסיכום:

1. אברהם אב גם של גרים

2. בקשר להיסטוריה - אפשר לבחור מה להגיד

3. בחירת ישראל - הבחירה היא לא גנטית. זו בחירה אישית.

מבחינת הנבחרות - הגר הוא כמו כל ישראל.

הגר אפילו נעלה יותר מישראלי - כיוון שהוא עשה בחירה, דרך.

הרמב"ם פוסק לפי הירושלמי בנושא של הגר. (בדרך כלל פוסקים לפי הבבלי..)

כלומר, יש שוני בין הרמב"ם לבין הריה"ל (משל המחשב..)

היחס לדתות השונות:

האיסלם:

עמ' 19: שאלה שלישית: ויכוח - האם איסלם זה עבודה זרה?

על פי הרמב"ם - הם אינם עובדים עבודה זרה. יש לאיסלם טיפשויות - אך ביחוד ה' אין טעות בכלל. האיסלם הוא מונוטאיסטי (= על פי זה נפסקה ההלכה..)

≠ הנצרות: כן עבודה זרה.

עמ' 16: "שקוק עצמות" = קללה.. טוען שאביו של ישו היה גוי (חייל רומאי), מקבל את הטענה שחכמים צלבו את ישו (מגיע לו..)

הטיפש לא יכול להבדיל בין פסל אדם לאדם חי=> לכאורה יש דימיון בין הדתות האחרות לבין היהדות, שם יש איסורים וצווים וגם שם..=> ההבדל הוא בתוכן. האיסורים בתורה זה לא איסורים לשמען. יש להם מטרה- מה שאין בדתות אחרות. החיצוניות דומה, אך העיקר אין.

שיעור 2

מדוע כתב הרמב"ם את ספריו?

אדם בדרך כלל לא כותב את הספר לעצמו..יש שטוענים שספר הוא כלי ביטוי ≠ אנשים הטוענים שזה כלי תקשורת.

במסורת היהודית יש 6 סדרי משנה. עליהם נכתב התלמוד (הבבלי והירושלמי). ספרי הרמב"ם שנעבר על המטרות לכתיבתם:

1. פירוש המשנה = פירוש ססטמתי (לפי סדר) למשנה (ערבית)
 2. משנה תורה = חיבור מסודר לפי נושאים בהלכה (עברית)- גיבוש התשוב"ע, הדינים.
 3. מורה נבוכים = ספר הגות
- עמ' 21- הקדמות של הרמב"ם. הדבר הראשון שכתב בהקדמה ל"משנה תורה" הוא מדוע כתב את זה:

כאשר הרמב"ם כותב את הפרושו מטרותו היא "לפרש את המשנה כפי שנתפרשה בתלמוד" => מחקה את התלמוד בצורה יותר מובנת ונהירה. יותר נגישה (נכתב בערבית..). עלול להיות תחליף לתלמוד..חיבור זה הוא לא רק לבורים.

יש נסיבות הסטוריות לכך שאנשים אינם מבינים את התלמוד. הוא עושה גיבוש לתושב"ע. כולל הגאונים. מכנס את כל התושב"ע, כל הדינים. תגובות: היו שטענו שצריך לדעת גם את דעות אלא שלא נקבעו להלכה (שהשמיט), כמו כן, אמרו שהוא פוסק שלא צריך לתלמוד. כמו כן, השם "משנה תורה"=> זה לא במקום משנה. רצה למנוע פלפול אך בהמשך, פלפלו על הספר שלו..=> במובן הזה לא הצליח. אך הצליח בלכתוב את הספר באופן מסודר וברור.

עמ' 23- תפיסת העולם של הרמב"ם:

תלמוד תורה=> היום לומדים תלמוד. כלומר, לא תורה שבכתב אלא תושב"ע.

≠ תפיסת הרמב"ם: הלכות תלמוד תורה: אדם חייב לשלש את זמן הלימוד תורה שלו: שליש תורה שבכתב, שליש משנה ושליש תלמוד או גמרא.=> כאן מכניס את תפיסת עולמו: שליש תורה שבכתב, שליש תושב"ע. שליש תלמוד..

תורה = חומש

תלמוד = הבבלי או ירושלמי או גם וגם..

הרמב"ם לא אומר תלמודו את הטקסט אלא אומר איך ללמוד- מדבר על איך ללמוד תלמוד = מדבר על המטודה, על דרך על הלימוד.

ההנחה שלו שהאדם יכול להתפרנס בשלוש שעות עבודה ביום ו9 שעות ביום לימוד תורה. פעם פרנסה הייתה מינימלית (בשביל לחם, מים..). את אותן ה9 מחלק: 3- תורה שבכתב 3- תושב"ע 3- לימוד..

פרד"ס = משנה התורה של הרמב"ם פותח בספר המדע ובהלכות יסודי התורה- זה עוסק

בפרד"ס=> הרמב"ם סיכם שם את ענייני הפיזיקה (של אריסטו), מטריפסיקה = הדברים

הפיזיים והלא פיזיים הם הפרד"ס. (פיזיקה = מעשה בראשית ≠ מטהפיזיקה = מעשה מרכבה). שם דיבר על נפש האדם, 4 היסודות

מתחיל במציאות האלוהים, עובר דרך המלכים השכלים העליונים, יורד לגלגלי השמיים (מערכות הכוכבים) ויורד לכדור הארץ- לארבעת היסודות מהם מורכב כדור הארץ. הדברים הרוחניים

נקראים מעשה מרכבה, הדברים הפיזיים נקראים מעשה בראשית.

מעשה מרכבה = מטה פיזיקה.

מדוע מכניס זאת לתושב"ע? כיוון שאומר שיש שם מצווה לאהוב את אלוהים- אינך יכול לאהוב משהו שאינך מכיר? אלוקים- אם אתה מכיר אותו, מיד אתה אוהב אותו ומיד אתה ירא מפניו-

אתה יכול להכירו דרך היצירה שלו. => תנאי הכרחי ומספיק כדי לאהוב את אלוהים זה להכיר את מפעליו. דרך מעשה המרכבה ומעשה בראשית=> פרדס.

העולם- עניין הכרת המציאות הוא הפרד"ס. 4 נכנסו לפרדס..1. הציץ השתבשה דעתו 2. נהיה אפיקורוס 3. יצא בשלום 4. מת..=> מסע רוחני.

קודם צריך להתבסס בענייני הלכה.

הוויות והווי..= מצוות

מעשה מרכבה = הפרדס, הידע המטה פיזי.

מצוות אמנם קטנות ממעשה מרכבה אך יש להתחיל איתם- החברה צריכה את מערך המצוות כדי להתקיים. לפי הרמב"ם, גם נשים אמורות ללמוד ענייני הלכה.

קבלה = תנ"ך, נביאים.

3. התלמוד כולל:

א. הבנה

ב. פרד"ס

לא לעסוק תמיד בתורה שבעלפה אלא אם צריך דינים מסויימים.

ללמוד על פי הרמב"ם- הרבה התעסקות במטה פיזיקה.

אך אין הוא מזלזל בלימוד המצוות: יש הבדל בין אדם שאכל חלב אך לא ידע שזה חלב לבין אחד שאכל חלב ולא ידע שאסור=> האדם השני יותר חמור=> אי ידיעת ההלכה הרבה יותר קשה.

הרמב"ם איננו מוותר על הבסיס ההלכתי, אך זה לא תנאי מספק, הכרחי אך לא מספיק. לדוגמה כמו חינוך יסודי לחינוך אקדמאי..

פירוש המשנה ומשנה תורה באו לפתור את הבעיה של חוסר הנגישות של התושב"ע.

מורה נבוכים

עמ' 22

כתיבה זו מטרתו הראשונה של הרמב"ם היא לבאר מילים בספרי הנבואה (כל התנ"ך). נראת

ממש כמו מילון. מילה ומשמעותה. => רוצה להגיש שלעתיים כאשר כתוב לדוג' "עיני ה'" זו

משמעות מטפורית לה'. (כנ"ל: "ה' למבול ישב"). => בדרך כלל זה מילים שמתייחסות לה'

ולעיתים גם לאדם.

שם משותף= יש לו כמה משמעויות, כלומר, הומונים. (להבדיל מסינונים).. מילה (מסמן) שיש לה

כמה מילים דמויות (מסומן..). דוג' יד יכולה להיות כח. => רב משמעי.

הטיפשים יפרשו אותם לפי חלק מהמשמעויות.

הספר הזה איננו מיועד למי שלא לומד או למי שרק התחיל ללמוד. מדבר על 2 סוגי חוכמת תורה:

1. חוכמת התורה תלמודה. 2. חוכמת תורה על דרך האמת. => ספר זה נועד לאדם שהרבה יותר

מעמיק. למי לומד תורה לעומק.

תכונות למי שכן מיועד הספר: 1. אדם מאמין, לא כופר. 2. שלם בדת וגם במוסר, במידות. 3. =>

"אזרח ב2 עולמות"- התורה והפילוסופיה. => בעיה: אדם זה שמה שמציק לו זה הפשט של

התורה=> עם מילים כמו "יד ה'.."

בתקופתו הוא כותב את איגרת תחיית המתים- סיפר שהאנשים שהאמינו שהאל הוא גשמי ויש

שאמרו מי שלא מאמין כך הוא כופר.

הוא נמצא בדילמה- מצד אחד יש את השכל שאומר כי האל הוא לא גוף=> ניתן להוכיח.

הפילוסופים הוכיחו שגוף מוגבל, מתפרק.. אך על פי פשטי התורה האל גוף- אם לא יאמין כך, הוא

יעזוב את יסודות התורה.

אפשרות אחרת- ישאר עם פשטי התורה ויעזוב את השכל=> אך אי אפשר לעזוב את מה שיודעים.

אדם כפוי מה שהוא חושב שזה אמיתי. כמו כן, אם מאמין שהוא פיזי הוא הופך את התורה

למשהו נמוך, רדוד, פרמיטיבי.

כלומר, הוא בבעיה ב2 האפשרויות.

הרמב"ם אומר שהוא לא חייב לקבל את הכתוב בתורה- למילים בתורה יש כמה פירושים- לדוג'

יד אולקים= כוח. => מילון רב משמעויות.

לא לקחת את המילים במשמעות השניה.

נושא ההגשמה תפס אצל הרמב"ם באופן משמעותי.

מטרה שנייה: סיפורים ומשלים.

לעיתים הם משלים. לפעמים צריך להתייחס לנמשל. לדוגמה סיפור גן עדן. כמו כן- איוב. כמו גם

שיר השירים..

ב2 מקרים יש מבוכות- של אדם שמקבל את הדברים כפשוטם=> ספר התורה נראה לו רדוד.

לרמב"ם זה חשוב כי הם כתבי קודש, לכן הם לא יכולים להיות נמוכים. קורא להם ספרי נבואה=

ספרים קדושים, של התגלות=> ספרים גבוהים. לכן לקח לו כמטרה להוציא את האדם מהמבוכה

הזו.

סיכום: מורה נבוכים: 2 מטרות:

1. **מילים**= הן רב משמעויות (עין= גם השגחה), לא תמיד כפשוטם.

2. **סיפורים**= גם לא תמיד כפשוטם. לעיתים הם משלים.

מורה נבוכים: שלמות אנושית ע"פ הרמב"ם. בהתחלה הוא פותח את סדר השלמויות ע"פ הסדר

שבדרך כלל מעריכים ע"י בני אדם: (בחיב' עמ' 25): (ע"פ הפילוסופים הקדומים..):

1. (הכי פחות) "שלמות הקניין"=**רכוש**- האדם העשיר הוא האדם המוערך. (המלך לדוג')-

להיות בעל רכוש לא מוסיף לאדם עצמו שום דבר. מדובר "בשלי" קניין. לא האדם עצמו.

ההשתייכות היא רק עניין של דמיון. מחוץ לאדם.

2. **גוף**- זה באדם עצמו. אך זה לאדם באשר הוא אדם בעל-חיים. האדם שייך לקבוצת בעלי

חיים אך הוא הוגה. הגוף זה רק חלק מהיותו בעל חיים. לא יותר טוב באחרים מזה-

כלומר, יש בעלי חיים חזקים יותר אפילו מהאדם שגופו מפותח באופן מקסימלי. לאדם
לאשר הוא בעל חיים.

3. "שלמות במידות" = **מידות, תכונות אופי**- כלומר, מוסר ואתיקה. כלומר, אדם טוב. פה נכנס גם היהדות ולא רק הפילוסופיה. רוב המצוות הן כדי ליצור חברה תקינה. זה לא ב"טופ" כי זה לא לאדם כפרט כתכלית. כלומר, לאדם באשר הוא בעל חיים חברתי (גם בעלי חיים הם חברתיים)..(למרות שגם אם האדם לבד הוא צריך מידות..)
4. **מעלות שכליות**- יש דברים שהם חשובים כמו טבע, הנדסה ויש שפחות- כמו היסטוריה ושירה. צריך ללמוד והשיא זה מטאפיזיקה, לדעת את האל. זאת שלמות אמיתית, בניגוד לאחרות..זה לאדם באשר הוא הוגה.

קיימות נצחית= צדיקים= חכמים..עטרת בראשם= דעה שהם רכשו..כלומר, הכלי להשארות נצחית היא לדעת את ה'.
מה שנשאר זה לא הגוף.

ההנחה של המב"ם היא שאי אפשר להגיע למעלה גבוה יותר לפני שעברת את המדרגות האחרות- במידות טובות צריך שלמות כדי להגיע למעלות שכליות. את האחרות צריך במידה מינימלית. כל דבר משאירים מאחור- לדוג' כסף ליורשים.. אבל, (נימוק אגוצנטרי) מביא את שיר השירים.. צריך לשמור על הכרם שלי ולשמור על הכרם שלי..
מציג שהנביאים היו בעלי מידות-
(לכחינה- לפי החוברת..)

משל המערה של אפלטון : אנשים כלאים במערה- על הקירות הם רואים רק את הצללים של אנשים מבחוץ על קיר המנערה. כלומר, רואים רק את הדברים האמיתיים כמו הצל. אחד מצליח לצאת ורואה את הדברים האמיתיים : הוא מטלבט אם לחזור לספר שלכלואים את האמת..<= למה הנביא צריך להיות מוכיח בשער/ מנהיג..מה המוטיבציה שלהם?
יש אנשים שזוכים לשפע שמספיק להם ויש שיש להם יותר – מה שדוחף אותם לשתף=> זה ההבדל בין חכם שלומד בשביל עצמו לבין משהו שיש לו לתת לחברה..השפע דוחף אותו..
השלמות העיקרית היא ידעית ה'. מצטת מהשעיהו : "אל יתהלל חכם בחוכמתו גבורתו עשיר בעושרו כי בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי"
בהתחלת הפרק- הרמב"ם טוען שהמילה חוכמה במקרא יש כמה משמעויות :

1. **השגת האמיתות**- עניין אינטלקטואלי.
2. **סיגול המלאכות**- (כמו בצלאל..) הכשרה מקצועית. טויה לדוג'.
3. **סיגול מעלות האופי**- מידות טובות. הרמב"ם מביא כראיה 2 פס' שמראים שלוקנים יש חוכמה- אנשים שהם זקנים הם נוחים יותר לחברה..
4. **ערומה, תחבולה**- תחכום.

הביא את הפירושים האלה כדי להפריד בין "השכל" לבין "חכם" => חכם = מידות בפס' הנ"ל. שיא ההשכלה זה לדעת את האל. (אריסטו- האלים עסוקים בדבר הנהלה ביותר- חשיבה.-< חושבים על החשיבה הנהלה ביותר- על עצמם)
המצוות באו לחנך את האדם..

"אל יתהלל.. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי" הרמב"ם מוסיף : כי אני אחד/כי אין לי תמונה" כי אין כמוני=> אך בתנ"ך כתוב : "כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי"=> כלומר, "הטופ" הוא לא החוכמה המופנמת אלא לפעול למען החברה. => הקב"ה עושה זאת בארץ ולא נשאר בשמים..

יש פה אינטלקט אך השיא זה לא האדם שיוצא מחוץ למערה אלא אחד שחוזר בחזרה=> פילוסוף מנהיג, נביא שליח. זוכה להתגלות וגם מוכיח בשער. => נרטיב של הרמב"ם עצמו- היה גם איש מחשבה וגם מנהיג..

התורה מביאה את האדם לשלמות, לאמת ורק אדם שמגיע לשם יכול להנהיג.
הנהיג החברתי של הרמב"ם פועל לפי שכל. מתוך תבונה.

שיעור 6

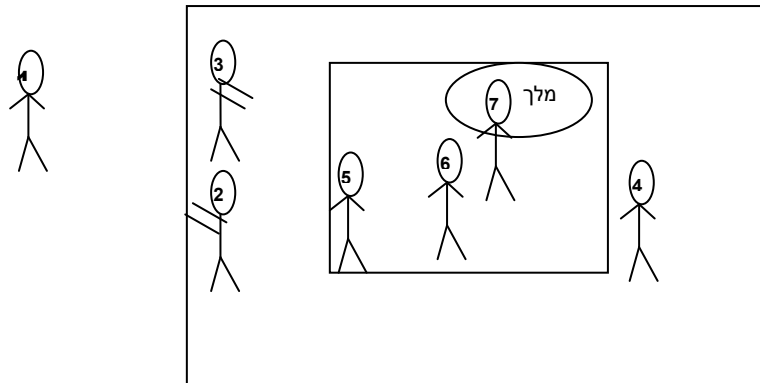
עמ' 25

משל

מתאר מלך שנמצא בארמון ואנשים רוצים להגיע עליו.
מדינה = עיר. (ביוונית- פוליס = עיר מדינה..)

1. יש שנמצאים מחוץ למדינה
2. יש שנמצאים במדינה- מופנים כלפי חוץ
3. יש במדינה- כלפי המלך אך רחוקים
4. יש שנמצאים סביב הארמון
5. יש שנכנסו לארמון אך בפרוזדור

6. יש שבתוך הבית ממש.
7. ויש שמתקשר עם המלך- או שרואה או שעם המלך.

כלומר יש דרגות.

נמשל:

האוכלוסיות:

אפשר להגיע לאמת ב2 דרכים:

א. בעיון- לימוד עצמי

ב. קבלה- נאמר לו.

מחשבה היא נעלת יותר- כלומר עיון.

	עיון	קבלה	
	0	0	1. הבורים - בצפון כדה"א ובדרום יש בורים. (גם בריה"ל- עמ' 1) כלומר, אוכלוסיה לא תרבותית. יש כמה שנמצאים בתוך התרבות.
	-	-	2. טועים (הכופרים, עבדי ע"ז)- הם מאמינים במשהו, אך הוא לא נכון- או בגלל שאמרו להם או בגלל עצמם. ההתקדמות שלהן שלילית. אך הם ברמה גבוהה מ1. אצל הרמב"ם הערך האיטלקטואלי גבוהה מאוד. צריך להרוג אותם כי הם מטעים אחרים. הקודמים הם בלתי מזיקים. עד כאן אוכלוסיות שלליות.
	0	0	3. עמי הארץ העוסקים במצוות - הם לא יותר קרובים, אך יש להם פונטנציאל להתקרב. המצוות מאפשרות להן כיוון. 2- ככול שהם התקרבו הם התרחקו לעומת אלה שככול שהתקרבו הם בדרך הנכונה.
		+	4. "תלמודים" - רבנים שעוסקים רק בהלכה.
	+		5. מעניינים בעיקרי הדת - הם מתחילים לבדוק עניינים של קיום האל וכד'..
	+	+	6. יודע מה שביכולת האדם לדעת - חכם.
			7. הנביא - כבר למד, כבר יודע. חכם + =< הנביא הוא איש המעלה- הוא ה"טופ" של האנושות.. יודע את כל הנ"ל ועוד. הוא עדיף מחכם כיוון שהוא מתמקד בקב"ה. כשהוא מסתכל

			על העולם סביבו הוא מנסה ללמוד על מידות ה'. אך סביר להניח כי ה' מנהיג את עולמו (רחום, חנון..) מרוכז כולו בה'. כלומר, כל נביא הוא בהכח חכם אך לא כל חכם הוא נביא.
--	--	--	--

מסביב לבית נמצאים הרבים והלוגיקנים- הם עדין לא בפנים אך יש להם את הכלים להיכנס פנימה. הראשונים צרכים ללמוד.

המצוות:

צריך את המצוות כדי להגיע למקום הנכון: השאלה מדוע איש המעלה צריך את המצוות? כדי להגיע לשלמות צריך לקיים מצוות. האידיאל הוא שכל המעשים של האדם יהיו ממוקדים לה'. תנאי הכרחי אך לא מספיק זה החוכמה.
"ואהבת את ה' .." = אצל הרב"ם זה לחשוב רק אליו ולא על שום דבר אחר. כלומר, לא רגש אלא התמקדות בה'.

עמ' 27: אצל ריה"ל אין נבואה בחו"ל בגלל שאין את קדושת הטריטוריה. ≠ הרמב"ם מדוע פסקה הנבואה בגלות: כאן הוא אומר הסיבה היא לא הטריטוריה אלא התנאים: כדי לעסוק בחוכמות צריך תנאים בסיסיים- עבדים של עמים ללא שכל. אין כוח להלחם בסביבה הנוראה. המצב הסוציאקונומי והתרבותי רע. האפשרות להגיע לנבואה פסקה. בימות המשיח יפסק שיעבוד מלכויות=> לא יהיו משועבדים למלכויות, התנאים יהיו טובים ואז אין סיבה שלא תחזור הנבואה. הסבר נטוראליסטי.

עמ' 30- אברהם הוא פלוסוף טבעי- דרך העיון ולא דרך הקבלה. לימד את העולם שיש אלוקים אחד. עבר בין המדינות כדי להטיף..עד שהגיע לכנען. => תיאור שכאילו אברהם הגיע ללא כוונה לארץ כנען.

משנה תורה, הלכות ע"ז עמ' 29

כיצד הרמב"ם מסביר את הווצרות היהדות אחרי ע"ז פותח בהלכות ע"ז. שואל את השאלה..

ההנחה הרציונלית היא שכל העולם עבד ע"ז.

ההנחה של הרמב"ם היה שהאדם הראשון התחיל בטוב (גם אצל הריה"ל ההנחה הייתה כך.)- היו לו גנטים טובים, הסביבה הייתה גן עדן..רק לאחר מכן חטא.

כאן הרמב"ם עשה נסיון להסביר- איך התכן לעבור מתפיסה אלותאיסטית לאלהות.
1. מציאות האל. 2. אחדות האל. 3. אי גופניות האל. 4. קדמות האל. 5. איסור ע"ז.

מתי התחילה ע"ז?

אחת התשובות ניתנה ע"י חז"ל: על אנוש כתוב "אז הוחל לקרוא בשם ה'" (אנוש הבן של שת, נכדו של אדם). חז"ל פירשו הוחל כחילול=> כלומר, אז החלו לחלל את שם ה'.

הנחה זו קיבל הרמב"ם.

טעות= אפשר לדבר על שגגה. לא חושב נכון.

ההנחה הייתה שהכוכבים וכד' הם הכי נעלים- צריך לכבד אותם כי הם השרים של האל וכך האל רוצה. => כלומר, הם עדין לא אלוהים בפני עצמם. הם אינם רוצים.

כלומר יש את האל-> עובר דרך גלגלי השמים (שמש, ירח, כוכבים)-> כדור הארץ כלומר, אפשר להגיע לאל דרך גלגלי השמים כמו שהאל מגיע לאדור הארץ דרכם.

חלק מהכבוד שלהם זה בתי מקדש וקורבנות לגלגלי השמים.

הרמב"ם משתמש במילים כבוד, שבח, לפאר=> נכשה דרך מקדשים וקורבנות.

אנחנו היינו קוראים לזה פולחן או סגידה- כאן זה למשהו שלא אלוהים אך עדין..

איסור ע"ז הוא פחות מאל גשמי וכו'- זה רק החמישי- אבל עדין התורה מאוד מזכירה את זה כי זה מאוד מסוכן.

1. דור ראשון-דור אנוש: יש להם כוונה טובה- לעשות את רצון האל ע"י פולחן גלגלי

השמים. => ע"ז המהותית. כאן יש טעות. סברה לא נכונה. בנו מקדשים. => סגידה ללא האלה.

אחר כך יש הדרדרות:

2. אחר כך יש נביאי שקר: הם טוענים שהאל ציווה לקיים פולחן לגלגלי השמים. => כלומר כאן כבר יש שקר. מציבים פסלים ייצוגים וטוענים שיש להם כח וראוי לעובדם. => עדין אלוהים בתמונה אך הפסלים מתחילים לאגור כוחות. => גם כאן יש סגידה ללא האלה- אך פה זה שקר.

3. נביאים מטעם הכוכבים והמזלות. כלומר כאן כבר האל לא בתמונה. הייתה כוונה לעשות מה שאלוהים רצה אך טעו. האל יצא מהתמונה.

כאן הוא מפצל את התמונה: האליטה עובדים את כוכבי השמים והעממים עובדים את הפסלים.

כאן הוא מונה דמויות מאדם עד משה 20 : חנוך, מתושלח, נח, שם, אבר...=> כלומר, יש כמה דמויות יצוגיות שהם המונוטואיסטים יצוגיים.

≠

הריה"ל : עמ' 5 : יש הבדל בין הרמב"ם- כאן אנוש נחשב לסגולה וחטאם שם תקופתו זה לא נוגע לאנוש.

רמב"ם :

הייתה חלוקה ל3 :

1. השוטים, נשים ורוב העם : פסלים ויצוגים

2. האליטה : כוכבים ומזלות

3. פעם בכמה דורות יש מי שמאמין באלוהים.

מספר את הסיפור של אברהם.. בגיל 3- החל להרהר.. כמו ההכחה של אריסטו : לא יתכן שהכוכב הוא מסובב את עצמו כי יש לו כוח מוגבל, כי הוא גוף=> כלומר אברהם הוא פילוסוף טבעי. אברהם מנחך- מלמד כל אחד לפי דרכו.. אנשים התאספו=> כלומר יש פה קבוצה "אנשי בית אברהם"=> הסתמך על הפירוש הפסוק : "ואת הנפש אשר עשו בחרן". מדבר שהמשתף לאנשים הללו היא האמונה שיש אלוהים אחד ואותו ראוי לעבוד.=> רק אותו ראוי.

הרמב"ם מניח זה לא במחשבה אלא בהתנהגות=> זה מה שאברהם לימד- שיש רק אל אחד. עסק גם בכתב וגם בעל פה. חיבר ספרים כדי שתהיה המשכיות.

עמ' 12 : אצל הריה"ל- אברהם אבינו הוא אדם שמודרך פה ע"י הא-ל צעד אחרי צעד בניגוד לרמב"ם שם הוא אישיות יוזמת ולא פסיבית.

בהתליך :

אברהם דיבר כפילוסוף, מורה.. ומשה כמנהיג, מעניש- כדי להכחיד את הע"ז.=> האמונה של אברהם החזיקה רק 3 דורות בערך..

יש קצת פסימיות של הרמב"ם שרק דרך הדרכה רוחנית זה לא מחזיק מעמד. זה לא יעמוד לדורות.

שיעור 8

בני לוי שהם הרגו את כל עובדי עזה- חטא העגל..

ביציאת מצרים- עמ"י בתחתית המדרגה ומשה חילץ אותם. כפי שאברהם חילץ מע"ז.

ריה"ל : עמ' 6- כל עמ"י היה סגולה. עם ישראל כעם לא חטא כמעט. בחטא העגל : יש את ישראל : הלוויים, 3000 איש שנהרגו ושאר ישראל.=> מתוך כל עם ישראל 600,000- היו בסדר חוץ מ3000 איש, זניח לעומת כל עמ"י (כולל הלוויים).

הרמב"ם לעומת זאת אומר כי כל שאר ישראל כולל 3000 איש היו עובדי ע"ז=> כולם חוץ מהלוויים. הוא אליטיסט. לעומת הריה"ל שלו יש אימון בחברה כולה, הוא מאמין שאפילו שודדים יכולים להנהיג חוק. בוודאי שחברה היהודית.

דף- על פי הריה"ל עמ"י הם בראש הפרמידה- הם בעלי הענין האלוקי ≠ הרמב"ם- משה הוא מעל לכולם, מעל לנביאים כולם.

מעמד הר סיני- ריה"ל- כולם זכו ≠ הרמב"ם רק משה דיבר עם הא-ל והשאר היו צופים.

ארץ ישראל (נבואה) :

אצל הריה"ל זו ארץ הקודש- מי שיוצא לא זוכה לנבואה- לכן אין נבואה בגולה. ≠ הרמב"ם- עמ' 27- אין נבואה בגלל שעמ"י עובד עמים "טפשים".. בימות המשיח- כשלא יהיה שיעבוד מלכויות

יהיה אפשר להגיע לנבואה. => כלומר אצל הריה"ל זו קדושת המקום. האדמה קדושה ≠ אצל הרמב"ם זה תנאים סוציו-תרבותיים. (מסלו..)- אי אפשר לרכוש את התנאים לנבואה בתנאים הללו.

על השפה העברית :

בפרשת בראשית ה' קורה לאדם הראשון לקרוא לחיות בשם.. "לראות מה יקרא לו"=> למה הוא צריך לראות? פירוש- שיראה את החיות ולפי זה יקרה : כלומר, השפה היא טבעית. (ולא הסכמית).

לפי ריה"ל : כלומר, לשון הקודש היא לשון קדושה- היא הטבעית ביותר, הקב"ה לימד את אדם אותה וזו השפה של המלאכים..

≠ הרמב"ם : השפות הן הסכמיות. "שהלשונות הסכמיות לא טבעיות" ע"פ הפסוק : "ויקרא אדם שמות". לקב"ה אין שפה. הוא העביר דברים במחשבה. עמ' 27- העברית היא לשון הקודש לא בגלל מה שיש בה אלא בגלל מה שאין בה : אין בה מילים גסות. היא לשון הקודש- כל המילים ה"גסות" הן מילים מושאלות. אין מילים ראשוניות למילים שהצנעה יפה להן. כשאומרים שמהו "קדוש" :

1. נעלה באיכותו

2. נבדל

לכל אחד יש סולם ערכים מסויים.

"לעשותנו גוי קדוש **בידיעתו** יתעלה":

לפי הרמב"ם - החומר, הטמא זה הדבר הנחות ביותר - החומריות, הטומאה.. השפה העברית - היא לא מכילה דברים באופן ישיר דברים שהם חומרים בצורה נחותה מאוד. לסיכום: ריה"ל - טבעית. קדושה, מבחינת התוכן, מלאכים וכד' ≠ רמב"ם - לא מציינת דברים מסויימים. שפה נקייה.

מצוות

אצל הרמב"ם יש מבנה מאוד ברור: תורה:

1. תיקון הנפש = (השכל) דעות
2. תיקון הגוף = (החברתי)

- א. הסרת החמס. (חוקים מגבילים)
- ב. מידות (אתיקה)

תיקון הנפש: התורה נתנה לכלל העם. נפש = דעות אמיתיות, במובן השכלי. כפי יכולתם: א. עד כמה שהם יכולים - עד השיא ב. המגבלות שלהם. = איך מלמדים? לכן לא כל ההמשגות הן מופשטות - לעיתים הן ע"י המחשות - משלים, תמונות. תיקון הגוף: של הכלל. להגביל את החברה - שלא כל אחד יעשה מה שהוא רוצה. להגביל את הכח של החזקים לטובת החברה. כמו כן - מידות. לא חוקים אלא אתיקה. בתורה חוקים כמו "לא תרצח" - ויש עליהם סנקציות ויש גם מידות, שעליהם אין סנקציות - "לא תשנא את אחיך בלבבך.."

תיקון הנפש - הכרת האמת, תיקון הגוף החברתית - צדק ומוסר. = מה יותר חשוב? לפי הרמב"ם תיקון הגוף הוא הבסיס ותיקון הנפש מעליו. להיות קודם בזמן - זה באופן כרונולוגי. בטבע - בעלי חיים קודמים לבני אדם, במעלה - בני אדם נעלים מהחיות.

תיקון הנפש קודמת במעלה ותיקון הגוף קודם מבחינה שהיא יותר בסיסית. השוואה לריה"ל:

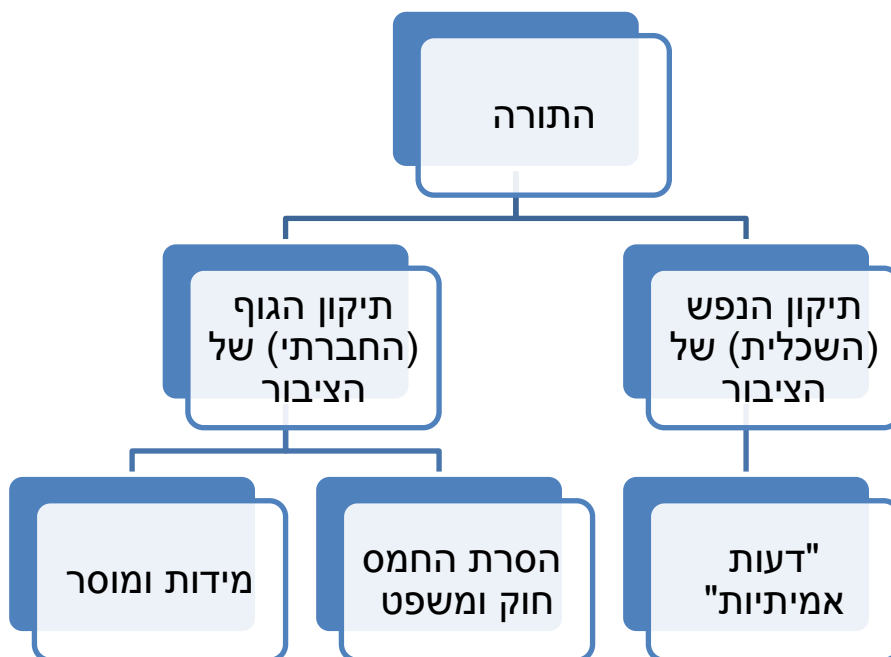
קודם בטבע ובזמן	הרמב"ם	הריה"ל
קודם במעלה	תיקון הנפש = הדעות	תורה א-לוהית
קודם בטבע ובזמן	תיקון הגוף החברתי (חוק ומוסר)	חוקים שכליים (בעיקר חברתיים)

יש תשתית אצל שניהם: חוקים חברתיים.

מעל לזה - אצל הריה"ל יש את העניין האלוהי שיוצרת קשר עם האל. ≠ אבל הרמב"ם יש את הדעות המתיות שהם יוצרות קשר עם האל.

אפשר לעבות את הקשר כשחושבים על אלוהים - כשחושבים עליו.. ≠ אצל הריה"ל הקשר מתבטא במימוש העניין האלוהי.

שיעור 9

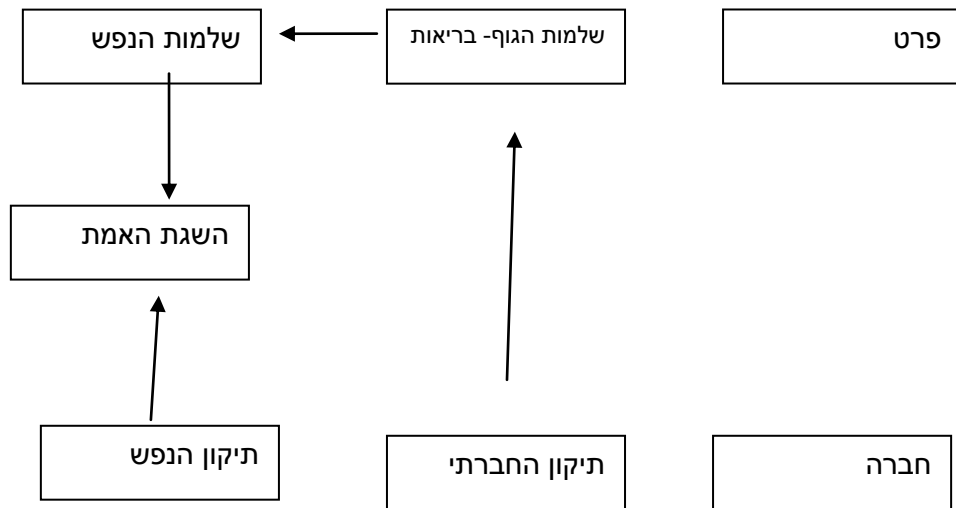

-המשך מטרת התורה.

תיקון הגוף החברתי הוא תנאי הכחי לתיקון הנפש כיוון שלאדם הפרטי יש שלימות גוף ושלימות נפש- שלמות הגוף : צריך שהוא יהיה בריא : מזון, היגנייה וכד'. שלמות הנפש- צריך שהוא יהיה משכיל "בפועל ובכוח" = כלומר, האדם נולד משכיל בכוח- נולד עם פוני ואת היכולת להגיע לדעת. הרמב"ם- 13 העיקרים : צריך ללמד את כולם שהאל אינו גשמי. אבל אומר- שיש אנשים, שלא משנה מה- אי אפשר ללמד אותם..

האידיאל האנושי זה האידיאל האינטלקטואלי.
(מסלו ≠ פרנקל..)

התורה דואגת לשלמות הגוף- כי אם האדם לא יהיה שלם בגוף לא יגיא לשלמות הנפשית.

שלמות הנפש- משכיל בפועל. יודע את כל מה שביכולת האדם לדעת. החיים המתמידים = חיי נצח- כלומר, העולם הבא. השארות הנפש. התורה גם מנהיגה את החברה וגם מוסרת את האמת. תורות = מצוות

הוכחה : כל המצוות, החוקים באו "לטוב לנו כל הימים, כל חיותנו כהיום הזה" כלומר, "כל הימים" = שלמות הנפש (הדעת)- מזכיר פסוק אחר : "למען ייטב לך והארכת ימים" רוצה לפרש שכל המצוות מטרתם אחת מאלה : חינוך להשכלה, הסרת חמס, תיקון המידות- כפי שהציג.

עמ' 11- ריה"ל (ראי שיעור קודם)- אצלו חוקים שכליים חברתיים הם של כל האנושות (כולל ישראל) אך תורה האלוהית הן רק של ישראל (קורבנות) (דף)